

Deuteronomium 6: 1-9 en Johannes 13: 31-35, VBK 24-4-2016

Moment met de kinderen

Laatst las ik in de krant: De 9-jarige Sterre van Ziel kreeg de eerste twee polsbandjes van haar moeder en daarna heeft ze in snel tempo een waar kleurenpalet verzameld. Net als haar vriendin Roosmarijn Somer weet ze precies waarvoor welk bandje staat. Geel voor kanker, oranje voor respect, roze voor borstkanker, paars tegen homofobie, rood tegen geweld en zwart-wit tegen racisme. Roosmarijn mist alleen de originele blauwe voor de tsunamislachtoffers. De witte tegen de armoede moeten ze allebei nog kopen. Polsbandjes met een boodschap zijn zo populair dat steeds meer goede doelen hun eigen kleur op de markt brengen.

Nou zijn die polsbandjes pas van de laatste jaren, maar al veel langer dragen mensen ook sieraden met een boodschap. Ze hebben een ketting met een hartje eraan, of met een kruisje. Of ze dragen een ring met een speciale betekenis. Zullen we eens vragen of alle mensen die een sierraad met een betekenis om hebben, hun hand op willen steken? En ga nu maar eens allemaal één sierraad bekijken en vragen wat het betekent.

In het verhaal dat we straks zullen lezen vraagt God aan de mensen om zijn geboden met zich mee te dragen, bijna als een soort sierraad. Maar als ik het goed begrijp, dan zegt God en dan zegt Jezus ook: Jij zelf kunt een sierraad zijn, als je mij nooit vergeet en leeft vanuit de liefde, dan kan iedereen zien dat je bij mij hoort.

Kinderlied: lied 54 uit de rode bundel (liefde is blij zijn)

Schriftlezingen door Marloes Berendsen:

Deuteronomium 6: 1-9

Lied: 329 3 keer (1 keer voorspelen, daarna 1^e keer de vrouwen, 2^e keer de mannen en 3^e keer allen)

Johannes 13: 31-35

Lied: Als de liefde niet bestond... (Wende Sniijders)

<http://www.mp3tunes.tk/download?v=OhADswyecog>

(inzetten vanaf 0.10 en langzaam wegdraaien vanaf 2.50)

Tekst op de beamer:

Als de liefde niet bestond
Zullen ze stilstaan, de rivieren
En de vogels en de dieren
Als de liefde niet bestond

Als de liefde niet bestond
Zou het strand de zee verlaten
Ze hebben niets meer te bepraten
Als de liefde niet bestond

Als de liefde niet bestond
Zou de maan niet langer lichten
Geen dichter zou meer dichten
Als de liefde niet bestond

Nergens zouden bloemen staan
En de aarde zou verkleuren
Overal gesloten deuren
En de klok zou niet meer slaan

Als de liefde niet bestond
Dan was de hele vrijerij bedorven
De wereld was gauw uitgestorven
Als de liefde niet bestond

Geen appel zou meer rijpen
Zoals eens in het paradijs
Als wij elkaar niet meer begrijpen
Dan is de wereld koud als ijs

Als de liefde niet bestond
Zou de zon niet langer stralen
De wind zou niet meer ademen
Als de liefde niet bestond

Ik zou sterven van de kou
En m'n adem zou bevriezen
Als ik je liefde zou verliezen
Er is geen liefde zonder jou
Toon Hermans (1916-2000)

Geliefde gemeente van onze Heer,
Als de liefde niet bestond...

Of nog dichter bij: Als ik de liefde niet had...

Dan zou ik niet meer zijn dan een dreunende gong of een schelle cimbaal. Als ik de liefde niet had, zegt Paulus, dan was ik niets.

Of zoals Jezus zegt in het evangelie naar Johannes: Heb elkaar lief. Zoals ik jullie heb liefgehad, zo moeten jullie elkaar liefhebben. Aan jullie liefde voor elkaar zal iedereen zien dat jullie mijn leerlingen zijn.

Het moge duidelijk zijn dat deze teksten niet gaan over het Griekse Eros, de liefde tussen twee mensen. En het gaat ook niet over Filia: vriendschap tussen mensen die elkaar leuk, grappig of interessant vinden. Vriendschap die toch vaak gebaseerd is op geven en nemen.

Wanneer in de bijbel over liefde wordt gesproken, dan wordt bijna altijd het woord agapè gebruikt: liefde die gericht is op de behoeften van de ander, die zoekt wat het beste voor de ander is en die de ander de vrije keus laat om die liefde te beantwoorden of niet.

Het is een bepaalde toewijding die je hebt op basis van een bewuste keus. Eigenbelang speelt daarbij geen rol. Je zou het als antwoord kunnen zien op dat wat we van God hebben ontvangen. In de tekst uit Deuteronomium komt dat duidelijk naar voren: Het antwoord op Gods bevrijding is niet "ja" en "amen" zeggen, maar God liefhebben met hart en ziel en met inzet van al je krachten.

Heel fysiek proberen joden dat zich te herinneren, door een gebedsriem te dragen tijdens hun ochtendgebed. Met deze gebedsriem binden ze doosjes met teksten op het hoofd en op de linkerarm, zoals in Deuteronomium 6 vers 8 ook staat geschreven: Draag de geboden als een teken op uw arm en als een band op uw voorhoofd. Zodoende zijn de gebedsriemen, de teffillien herinneringstekens om het handelen, het denken en het hart permanent te richten op het Woord van God. Ook is het een herinneringsteken voor wat God heeft gedaan voor het Joodse volk, namelijk hen met krachtige hand uit Egypte bevrijden.

Een gelovig antwoord op deze bevrijding uit Egypte en op het verbond dat God met zijn volk wil sluiten behelst dus veel meer dan vrome woorden en het nalaten van dingen die verboden zijn door de wet. God vraagt aan zijn volk om trouw te zijn aan het verbond.

Hij vraagt hen om Hem lief te hebben, om te leven vanuit een relatie met God waarin hoofd, hart en handen betrokken zijn en om trouw te zijn aan de geboden die hij heeft gegeven; regels die wijzen hoe men goed kan leven in het land van belofte. En met die aanwijzingen, die Torah, komt ook de naaste meteen in beeld. Gods geboden onderhouden betekent dat je goed moet zijn voor je naaste, of dat nu een vriend is of een vreemdeling. Als Israëliet mag je immers nooit vergeten dat je ooit zelf vreemdeling bent geweest in het land Egypte.

Over de naastenliefde heeft Jezus het in onze lezing uit Johannes. Hij heeft dan net Pesach met zijn leerlingen gevierd. Hij heeft hun voeten gewassen en brood en wijn met hen gedeeld. Judas Iskariot was er al die tijd bij. Pas daarna vertrekt hij om te doen wat hij van plan was.

En dan begint Jezus zijn redevoering waarin hij vertelt dat hij spoedig zal vertrekken. Hij weet immers van het verraad van Judas en hij weet dat zijn einde nabij is. Daarom zegt hij ook: waar ik heen ga, daar kunnen jullie niet komen.

Daarna doet hij de oproep om elkaar lief te hebben, zoals Hij hen heeft lief gehad. Aan jullie liefde voor elkaar zal iedereen zien dat jullie mijn leerlingen zijn.

Het is dus niet alleen goed voor de onderlinge sfeer, het is belangrijk voor de wereld waarin zij de boodschap van Jezus willen verkondigen.

Alleen als die wereld ziet dat de discipelen waarachtig liefdevol zijn, alleen dan komt hun boodschap over Jezus de Messias waarachtig over. Ik geloof dat Jezus daar iets zegt dat van levensbelang is voor de kerk in Nederland.

Liefde voor elkaar, of breder, liefde voor de naaste kan wel eens het cruciale punt zijn waarom de Christelijke boodschap overkomt, of niet.

Dat geldt voor de geloofsoverdracht in gezinnen, voor de aantrekkingskracht van kerken en dat geldt ook voor de wereldwijde kerk als geheel. Wanneer de kerk berekenend is en op zichzelf gericht, dan zullen steeds meer mensen afhaken. Niet vanwege de inhoud van het geloof, maar vanwege het feit dat geloven altijd met vertrouwen te maken heeft. Mensen hebben betrouwbare voorbeelden nodig die laten zien wat het betekent om te geloven in God.

In de geschiedenis van de kerk zijn er helaas genoeg voorbeelden van hoe een dogmatisch geloof mensen kon blind maken voor hun eigen liefdeloosheid. Is dat niet wat er gebeurt moet zijn met Judas?

Op diezelfde manier gingen in Zuid Afrika lange tijd apartheid en het christelijk geloof hand in hand. Men redeneerde zelfs dat de verschillende rassen door God ieder hun eigen plaats waren gegeven in de apartheidssamenleving. Toch waren er ook blanken die niet uit de voeten konden met deze racistische manier van geloven. Zij lieten zich raken door het lijden van hun medemensen met een andere huidskleur en konden vervolgens niet anders dan hun hart laten spreken.

Zo kwamen zij tot radicaal andere keuzes, die hen vervreemden van hun eigen kerk en soms ook familie en vrienden. Ds. Beijer Naudé was één van de bekende blanke predikanten die tot bekering kwam; niet vanuit een redenering, maar vanuit zijn hart.

Een ander prachtig voorbeeld van een mens die zich liet leiden door zijn liefdevolle geloof was Pater Frans van der Lugt in Syrië. Hij bleef trouw aan de mensen in Homs, ook toen de situatie daar heel dreigend werd. Hij verloor zijn leven in april 2014, maar zijn boodschap van liefde en verzoening klonk krachtiger dan ooit, juist toen bekend werd wat er met hem was gebeurd.

Het voorbeeld maakt tegelijk wel duidelijk dat geloven met heel je hart ook betekent dat je kwetsbaar bent. Beredeneert geloof, dogma's, regels, ze kunnen ons soms een aangenaam gevoel van veiligheid geven; van zekerheid. Wanneer we de liefde voorop zetten, liefde voor God en liefde voor onze medemens, dan geeft dat misschien wel veel minder houvast.

Dan moeten we misschien wel vaker dan ons lief is toegeven dat we iets niet begrijpen en niet weten. Bijvoorbeeld hoe God werkt in deze wereld, maar ook hoe bepaalde problemen zoals armoede of de vluchtelingenproblematiek moeten worden opgelost.

Leven van verbondenheid met God die liefde is, leven vanuit het geloof dat liefde de dragende kracht is onder ons bestaan maakt ons misschien wel meer zoekers dan vinders, maakt ons vragenstellers in plaats van bekend met alle antwoorden.

En toch geloof ik dat Jezus dat van ons vraagt. Om elkaar als mensen lief te hebben. Om ons hart nooit af te sluiten voor een ander, niet uit berekening of onverschilligheid en zelfs niet uit zelfbescherming. Jezus vraagt ons om de ander altijd te blijven zien als kind van God, als kostbaar, het kostbaarste wat er is.

Judas kon dat niet. Zijn project, zijn armenzorg, was belangrijker dan al het andere. Hij was denk ik heel doortastend in het beheer van het geld, maatschappelijk maakte hij wellicht de meeste kans om het ver te schoppen, wellicht zelfs om kwantitatief het meeste te bereiken voor de armen.

Maar na de dood van Jezus moet hij tot de verschrikkelijke conclusie komen dat hij een vreselijke fout heeft gemaakt. Hij heeft een mens, dé mens naar Gods hart, opgeofferd voor een schijnbaar hoger ideaal. Hij is een schakel geweest in een serie die leidde tot de dood van Jezus. Hoe heeft hij zo blind kunnen zijn? Hoe was dit mogelijk bij iemand die, net als de farizeeën in de tempel, altijd zo zijn best deed om een voorbeeldig leven te leiden.

Misschien omdat zijn manier van voorbeeldig leven iets was van de buitenkant?

Misschien omdat de stem van zijn geweten een stemmetje was geworden waar hij last van had.

Misschien omdat hij het allemaal te lang vond duren? Of omdat hij nu eindelijk wel eens resultaat wilde zien?

Judas, wat had jij gedaan, als je de liefde wél had gehad?

Jaren geleden, toen we uitgezonden werden naar Mozambique, gaf een collega ons het volgende advies:

Het gaat er niet om wat je doet, maar hoe je het doet. Juist aan de manier waarop je de dingen doet zul je herinnerd worden. Sindsdien heb ik dat vaak bevestigd gezien. Ik hoor het in verhalen van nabestaanden over een dierbare die is overleden, ik hoor het in de waardering die mensen uitspreken over een ander: het gaat niet om wat je doet, maar om hoe je het doet.

In de manier waarop je de dingen doet spreekt je geloof; niet uit de hoeveelheid activiteiten en ook niet uit de grote of het gewicht van de activiteiten, maar hoe je ze doet. Of zoals Jezus het zegt: aan jullie liefde voor elkaar zal iedereen zien dat jullie mijn leerlingen zijn.

Daar begint denk ik écht geloven: waar we ons hart durven openen voor de Ander, met kleine letter en met grote letter.

Daar waar liefde is, agapè, daar komen mystiek en diaconaat, spiritualiteit en rentmeesterschap in elkaars verlengde te liggen en wordt geloven ervaren in het hier en nu.

Graag wil ik afsluiten met een tekst van de kerkvader Augustinus die kan inspireren om deze weg van geloven vanuit het hart te gaan:

Gods overweldigende aanwezigheid heeft mij verleid

Laat heb ik U lief gekregen ,
Schoonheid zo oud en zo nieuw,
laat heb ik U lief gekregen.

Zie, U was binnen en ik was buiten,
en daar zocht ik U.

En in al mijn vormloosheid,
wierp ik mij op de schoon gevormde dingen,
die U hebt gemaakt.

U was met mij, maar ik was niet met U.
En wat mij ver van U hield
zou niet bestaan als het niet in U bestond.

U hebt geroepen en geschreeuwd,
en mijn doofheid doorbroken.
U hebt me met uw bliksem en licht overstraald,
en mijn blindheid verdreven.

U hebt mij met uw geur verleid,
ik heb haar ingeademd en zucht naar U.

Ik heb U geproefd, en ik honger en dorst naar U.
U hebt mij aangeraakt, en ik brand van verlangen naar uw vrede. Amen

(meditatief orgelspel)

Lied: 791: 4, 5 en 6